

ÕIGUSKANTSLER

Hr Ilmar Tomusk
peadirektor
Keeleinspeksioon
keeleinsp@keeleinsp.ee

Teie 3.02.2011 nr

Õiguskantsler 8.03.2011 nr 7-7/110160/1101188

Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks

Lugupeetud härra peadirektor

Tänan Teid ja Teie ametnikke koostöö eest kontrollkäigu ettevalmistamisel ja läbiviimisel.

Kontrollkäik Keeleinspeksiooni toimus 25.02.2011. Soovisin kontrollkäigu raames saada ülevaadet, kas ja kuidas järgib Keeleinspeksioon isikute pöördumistele vastamisel põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet ning hea halduse tava. Ülevaate saamiseks tutvusid minu nõunikud dokumentide loetelu alusel valitud Keeleinspeksiooni 2010. a asjaajamistoimikutega ning dokumendiregistriga.

Mul on heameel, et Keeleinspeksiooni ametnikele ei tundu inimese pöördumisele vastamise tähtaja järgimine pelgalt formaalsusena, vaid inimesele on vastatud reeglina kiiresti. Järgnevalt soovin juhtida Teie tähelepanu kontrollkäigu raames tuvastatud puudustele.

1. Pöördumise tõlgendamine

Isikud pöörduvad Keeleinspeksiooni poole reeglina inspeksiooni veebilehe vahendusel, kasutades veebilehel olevaid näidisvorme *teabenõue/selgitustaotlus* ja *kaebus/väärteoteade*. Kontrollimisel selgus, et Keeleinspeksioon juhindub isiku pöördumise registreerimisel ja vastamisel sageli isiku pöördumise pealkirjast.

Kuivõrd põhiseaduse §-st 14 tuleneb isiku õigus heale haldusele, on ka uurimispõhimõtte rakendamine haldusmenetluses isiku põhiõigus. Uurimispõhimõtte rakendamine algab sellest, et haldusorgan selgitab välja, milline oli isiku tahe taotluse esitamisel. Nii on Riigikohus ühes lahendis öelnud, et uurimisprintsibiist lähtudes tuleb taotluse, avalduse, kaebuse, pöördumise või muu tahteavalduse kvalifitseerimisel arvestada isiku tegeliku tahtega.¹ Samamoodi tuleb talitada iga avaldusega, mille isik haldusorganile esitab: välja tuleb selgitada, kas sisuliselt on tegemist selgitustaotluse, märgukirja, teabenõude, vaide, taotlusega. Selgitamiseks välja, mida isik tegelikult soovib, tuleb selleks pöörduda taotluse esitaja poole, et ta täpsustaks oma taotlust, või püüda

¹ RKHKm 04.04.2003 nr 3-3-1-32-03 p 16; RKHKo 14.01.2004 nr 3-3-1-82-03 p 13; RKHKo 23.10.2003 nr 3-3-1-57-03 p 24.

avaldusest enesest välja lugeda, mis eesmärgil isik avalduse esitas. Seejuures tuleb avalduse puhul, mis sisaldab mitmeid taotlusi, iga taotluse puhul eraldi teha selgeks, millele kindel taotlus suunatud on, ja iga taotlust vastavalt selle sisule ka menetleda (teabenõuet avaliku teabe seaduse kohaselt, märgukirja ja selgitustaotlust menetletakse märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse järgi, vääртеoteadet vääртеomenetluse seadustiku kohaselt jne). Üksnes pealkirjast juhindudes ei pruugi haldusorgan tegutseda vastavalt isiku tegelikule tahtele.

Sellest, kuidas haldusorgan tõlgendab isiku pöördumist sõltub, esiteks, kohaldatav menetlusõigus – nt millise tähtaja jooksul tuleb inimesele pöördumisele vastata. Teiseks aga sõltub sellest ka vastuse sisu ning ka isiku õiguste kaitstus. Eeltoodust tulenevalt soovitan inspeksioonil edaspidiselt tõlgendada isiku esitatud pöördumist ning veenduda, millise seaduse reguleerimisvaldkonda konkreetne pöördumine kuulub.

2. Kirjalikele pöördumistele suuliselt vastamine

Kontrollimisel ilmnes, et paljudel juhtudel puudus Keeleinspeksiooni kirjalik vastus isiku kirjalikule pöördumisele. Samas ei tuvastatud, et inspeksioon oleks isiku pöördumisele üldse reageerimata jätnud – pöördumistele vastati telefoni teel.

Avaliku teabe seaduse (edaspidi AvTS) § 17 lõike 1 kohaselt täidab teabevaldaja teabenõudja poolt soovitud viisil, väljastades teabe:

- 1) teisaldatavale andmekandjale digitaalselt või teabenõudes märgitud elektronpostiaadressil;
- 2) dokumendi koopia või ära kirjjana paber kandjal kas vahetult teabenõudjale või tema postiaadressil;
- 3) faksi teel;
- 4) suuliselt;
- 5) tutvumiseks teabevaldaja juures;
- 6) muul viisil, arvestades teabekandja tüüpi.

Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse (edaspidi MSVS) § 5 lõike 8 kohaselt vastatakse isikule märgukirjas või selgitustaotluses esitatud aadressil (faksi number, posti- või elektronposti aadress) kirjalikult või kokkuleppel muul viisil. Märgukirjas esitatud seisukoha või ettepaneku mitteamestamisest selgitatakse vastuses arvestamata jätmise põhjust. Selgitustaotlusele vastamisel antakse isikule taotluses soovitud teave või õiguslane selgitus või põhjendatakse selle andmisest keeldumist. Vastuvõtul viibinud isiku pöördumisele võib vastata suuliselt vastuvõtu ajal.

Kuigi AvTS § 17 lg 1 p 4 võimaldab teabevaldajal täita teabenõude suuliselt ja samuti võimaldab MSVS § 5 lg 8 isiku pöördumisele vastata kokkuleppel suuliselt, siis võiks inspeksioon oma tegevuse korrektsuse huvides kaaluda sagedamini siiski ka isiku pöördumisele kirjalikult vastamist.

Suuline suhtlus on tõepoolest sageli lihtsam, kiirem ja kergem probleemide lahendamiseks – seetõttu ei saa seda taunida. Samas tuleb märkida, et on mõistlik anda isikule tagasisidet tema pöördumise menetlemise kohta ja kirjalikult vastamine annab ka parema ülevaate inspeksiooni tegevusest. Kirjalikud dokumendid on asutuse "mälu". Seega võiks inspeksioon oma tegevuse korrektsuse huvides kaaluda sagedamini isiku pöördumisele kirjalikult vastamist.

3. Puudused andmekaitstes

Kontrollimisel ilmnes, et asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud dokumentidel puudus märke, et tegemist on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabega.

Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) 4. peatükis sätestatud isikuandmete töötlemise nõuded kehtivad kõigi isikuandmete töötlemisetappide kohta. Isikuandmete töötlemine on iga isikuandmetega tehtav toiming, sealhulgas isikuandmete kogumine, salvestamine, korrastamine, säilitamine, muutmise ja avalikustamine, juurdepääsu võimaldamine isikuandmetele, päringute teostamine ja väljavõtete tegemine, isikuandmete kasutamine, edastamine, ristkasutamine, ühendamine, sulgemine, kustutamine või hävitamine, või mitu eelnimetatud toimingut, sõltumata toimingute teostamise viisist ja kasutatavatest vahenditest. Isikuandmete töötlejal tuleb kasutusele võtta muuhulgas füüsilised, infotehnilised ja organisatsioonilised turvameetmed, takistamaks kõrvaliste isikute ligipääsu isikuandmetele ning kaitsmaks isikuandmeid juhusliku või ebaseadusliku salvestamise, muutmise või kustutamise eest (IKS § 25).

AvTS 5.peatükis on reguleeritud piiratud juurdepääsuga teabega seonduv. AvTS § 35 lõikes 1 sätestatud teabe asutusesiseseks tunnistamise alused ja vastava aluse ilmnemisel peab teabevaldaja tunnistama teabe asutusesiseseks kasutamiseks. AvTS § 41 lõikest 2 tuleneb, et asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks tunnistatud dokumendile või dokumendi kogumile tuleb teha suurtähtedega märges «ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS» või kasutada selle lühendit AK. Märkele tuleb lisada ka teabevaldaja nimi, juurdepääsupiirangu alus, lõpptähtpäev ja vormistamise kuupäev.

Leian, et Keeleinspektsioonis ei ole järgitud isikuandmete kaitse seadusest ja avaliku teabe seadusest tulenevaid nõudeid ning seetõttu soovitan edaspidiselt neid nõudeid järgida.

Ootan Teie vastust minu soovitude täitmise kohta võimalusel 30 päeva jooksul alates käesoleva kirja saamisest. Täna veel kord Teie ametkonda koostöö eest kontrollkäigu läbiviimisel ning soovin Teile jõudu ja edu.

Lugupidamise ja parimate soovidega

/allkirjastatud digitaalselt

Indrek Teder